

АНТОНОВ ИВУК

ПОЧЕЛАМУТ
СБОРНИК

КНИГАМ СЛУЖБЕ МЯРИИ ИЗДАТЕЛЬСТВО

1954

АНТОНОВ ИВУК

ПОЧЕЛАМУТ СБОРНИК

КНИГАМ ЛУКШО МАРИЙ ИЗДАТЕЛЬСТВО
1954

АНТОНОВ ИВУК

Антонов Иван Андреевич 1918 ийыште Сернурский район, Мустаевский сельсовет, Тоски ялеш шочын. 1927 ий гыч Мустаевский НСШ-те тунемын.

1935 ийыште Антонов Ивук Йошкар-Олаш толеш да Н. К. Крупская лумеш Педагогический институт пеленсе рабфакыш тунемаш пура.

Рабфакыште общеобразовательный предметым тунеммыже дене пырляк марий литературым, руш классик-шамычын произведенийыштым лудаш да келгын тыршен тунемаш пижеш. Тиде ийлаштак почеламутым возаш тунгалеш.

Первый произведенийлаштыже Антонов Ивук йоча-шамычын илышышт, тунеммышт, ваш-ваш келшымышт, канымышт нерген воза. Тунамак руш классик-шамычын произведенийыштым марий йылмыш кусараш тунгалеш.

1938 ийыште рабфакым тунемын лектеш да Марийский учительский институтыш тунемаш пура. Тиде жапыште тудо эше талынак возаш пижеш.

Калыкын йоратыне вождьшо-шамычым, шочмо элым, шочмо верын пуртусшым, тузлинен толош мемнан илышым моктен мурымаш Антонов Ивукын творчествыштыже тун тема лийын шогап. Антонов Ивук марий калыклан руш ден иза-шольо калыкын литературыштым палдарымаште кугу пашам ыштен. Тудо А. С. Пушкинын, М. Ю. Лермонтовын, В. В. Маяковскийын, Т. Г. Шевченкон,

И. Франкон, М. Исаковскийн, К. Чуковскийн,
С. Маршакын, Мажит Гафурин, Сулейман Сталь-
скийн, Джамбулын сылне деч сылне произведе-
нийыштым марлашке кусарен. Тыштат тудо
шкенжын мастарлыкшым ончыктен.

Антонов Ивук самырык, кушкын шогышо поэт
ыле. Но осал колымаш тудын творческий паша-
жым да самырык илышыжым лугыч ыштен. Тудо
1941 ий сентябрь тылзыште умыр шуде колен.

Поэт Антонов Ивук шуко возен огыл гынат,
марий калык тудын возчымыжым куанен лудеш да
шкенжын самырык поэтышым пагален шарнаш
тунгалеш.

НЕМДАСЕ ЭР

Шулыш эркын умыр йўдшō,
Йōрышт шўдыр-шамычат.
Да нера шып Немда вўдшō,
Ок лўнгалт куэ парчат.

Вичкыж штор гай тўтыра гочын
Вудакан коеш энгер.
Энгер мучко чаплын шочын
Яжга шудо. Сылне вер!

Чевер кече, чиен кōржым*,
Нōлтō эркын пўнчер вач.
Ший салмала койо йōршын
Немда вўд чодра шентгеч.

Теныз гае кумда олык
Кече шокшо ден ыра.
Да лойгалтын, пуйто солык,
Шалана йыр ош тўтыра.

А пеледыш чинчылалтын
Вулно пырче гай лупс ден.
Кайык мурыжо йонгалтын
Лым лийде нōлпер воктен.

Тугак шып нера пўнчерже,
Тугак тымык йырым-ваш.
А колхозник-влакым эрже
Кынелтен чылам пашаш.

---

* *Кōрж*—пылыш алга, серга.

ПЕЛЕДШЕ МАЙ

Чиен ола пайрем вургемым,
Йырван коеш пеш веселан.
Мотор пеледше май уремым
Темен куан ден йук-йуан.

Кечат, эрак шырге лекталын,
Турлен яжон яндар кавам,
Ший йолжо ден ласкан вучкалын,
Ужеш парадышке чылам.

Олан чыла верлаж гыч лектын,
Пайрем марш дене рын тошкал,
Май площадь дек кужун шуйналтын.
Каят строй-влак вудла йогол.

А куншӧ шийла йылгыжалын,
Вурс кайык-шамыч чонештат.
Вет кажнын шумжӧ куаналын,
Вет сылнешталтын олажат.

Шумна гыч шулдыранын лектын,
Пиал мурна, йыр шергылт кай!
Лушкалт тый таче эн сӧралын,
Мемнан пайрем—пеледше май!

МАЙСКИЙ МАРШ

Эгыж вуд гай койын
Шулыш ужара.
Кече шортнын-тойын
Волгыдым шара.

Умыр шошо эрже
Эркын помжалтеш.
Май кечеш садерже
Тузланен уэш.

Южшо яндарештын,
Тунь шокшо, сай.
Знамя лойгалтеш лай
Май пеледыш гай.

Сылне уремнаже,
Весела йырваш.
Лушкө пайремнаже,
Шергылт, майский марш.

ШОШО

Янда гай койылдал
Кава йыр оярыш.
Толна коктын таң тошкал
Ола тұр кұварыш.

Какшан вўдшў вошт шарлен
Мучко йылгыжалын.
Да ушна чодра тұр ден
Койылден шемалгын.

Ончена ме сер ўмбақ
Кече ден вўд модмым,
Ола вельш да умбақ
Вўдон шарлен кодмым.

Сур кавасе ош пыл гай
Койын ий ораже,
Энер ден лўнген лый-лай,
Вошт эрта торашке.

Сае шып канен шогаш,
Яндар южым налын,
Какшан ваке ончалаш
Кумыл нўлталталын.

Ой, могай ласкан чучеш
Кумда вўд воктене!
Шочеш сылне мур шўмеш
Чапле шошым дене.

КИРОВЫМ ШАРНЫМАШ

Эртен мыңар кенез, идалык,
Йүкшен кугу тулан капет.
Монден огеш керт тыйым калык:
Шарлен кумдан лүмет, чапет.

Лүмет ила мемнан шүмнаште,
Шарна лүметым кажныжат.
Илет эре мемнан пашаште
Тый курым мучко ончыкшат!

Шарнен ила мемнан элнаже,
Шүмбел Москва ден Ленинград.
Пеш чапле да кугу пашатше
Коеш мемнан ден кеч куштат.

Шарнат шке эргыштым, роднойым,
Уржум, Баку да Астрахань.
Кузе виягыт, сылнын койын,
Азербайджан ден Казахстан.

Тыйын лүмешет шочеш поэма—
Элна нерген чудесный мур.
Ял ден ола шогат уэмын,
Шога лүшкен шурнагше нур.

Паша ден шочшо пиалнаже
Йолга, йөршешак кечыйол.
Кремль шудыр ырыкта мемнажым,
Түзланыш илышна мочол.

Шукертак лектын шарнымаш гыч,
Мондалтын кодшо шучко йүд.

Вет кажнылан пиал памаш гай
Шога яндарын илыше вуд.

Тыйын лумет дене садернаже
Букет гай койын пеледеш,
Ладра да лывырге укшлажым
Лёза саскаже леведеш.

Эртен мыняр кенез, идалык,
Йукшен кугу тулан капет.
Уке ок мондо тыйым калык,
Шарлен йырваш лумет; чапет!

Советский калык командирым
Чот йората да пагала,
Нигунамат ок коло Киров,
Туняште курымеш ила!

ПОЕЗД ДЕНЕ

Пасу, чодра йогат вудла,
Вержат сбрал коеш йырваш.
А поезд койын ялт пикшла
Вияш рельс ден чыма Москваш.

Кас кече, йошкарген волен,
Мундур чонга шенгек пура.
Тулшол гай йолгыжын, йулен,
Умбалне кава тур йора.

Шуэш олян пычкемышалт
Ояр кенез кас, умыр пеш.
Да ший кидшол гай тылзыжат
Пыл лаштыкла шенгеч лектеш.

Лып шокшо южым юалтен,
Лишеме эркын тымык йуд.
Кодеш тура серлаже ден
Торашке йылгыжын Юл вуд.

Нимо йукат ок шокто. Лач
Вагон орва-влак мутланат,
Йыр пордын чойн тор корновач,
Чылан таг куржыт да мурат.

Пасу, чодра йогат вудла,
Вержат сбрал коеш йырваш.
А поезд койын ялт пикшла
Вияш рельс ден чыма Москваш.

ШОШО МУРО

Лиеш игече кажне кечын
Шок-шо, шок-шо.
Толеш уремыш да кудвечыш
Шо-шо, шо-шо.

Муралтыш шырчык пѳрт воктене
Лыр-люр, лыр-люр.
Кўрка чыве* вўта дене—
Кур-кур, кур-кур.

Йоген вола вўд тўрволак гыч
Чып-чап, чып-чап.
Эртат чонештыл корак-шамыч
Лып-лап, лып-лап.

Шем курныж кара чашкер валне
Крон-крон, крон-крон.
Шокта апшат йўк ял шенгелне
Чон-чон, чон-чон.

Ош имне йорта вўдым келын
Тып-топ, тып-топ.
А модыш вакш канава велым—
Шып-шоп, шып-шоп.

Йоча-влак лаке йыр куршталыт
Тыш-туш, тыш-туш.
Да вўд почеш лупшалте талын
Вўд пуш, вўд пуш.

Лиеш игече кажне кечын
Шок-шо, шок-шо.
Толеш уремыш да кудвечыш
Шо-шо, шо-шо!

---

* Кўрка чыве—индейка.

ИСПЫТАНИЙ КЕЧЫН

Яндарештын вошт каваже
Эр годсекак оярен.
У вургемжым шошо садше
Иытыран чиен шынден.

Школ воктенсе куэрлаже
Лийын сылне, ой, могай!
Кечат мучко укшерлаже
Рузалт порсын йолва гай.

Пеш моторын шургом мушкын
Май йур дене шаршудат.
Тузланен йыр сылнын кушкын
Сывын гай коеш, ужат.

Садыш лектыч йоча-шамыч
Испытанийым кучен.
— Тый могай отметкым налыч?
Ваш-ваш йодыт йывыртен.

Эчанат чолган тунгале:
— Мый „отличным“ налынам!
Изи Виктыр шыргыжале:
— Похвальный грамотан лиям!
Чылан ойлышт куаналын
Сай отметка верч тыршаш.

Яндарештын вошт каваже
Эр годсекак оярен.
У вургемжым шошо садше
Иытыран чиен шынден.

МЫЙЫН ШОНЫМЕМ

Шӧртнӧ тылзе шып иеш
Ош куэр умбачын.
Шошо южшо пуалеш
Пеш шыман умбачын.

Мые пӧртыштӧ шинчем,
Эгертен окнашке.
Чарныде умбак ончем,
Вошт коеш торашке.

Кушнӧ шудыр-шамычат
Йыр йулаш тугальыч.
Ушышкем адак пурат
Турлӧ шоныш-шамыч...

Кече лектын, ик эрден
Вучка шокшын вачым.
Самолёт ден мый эртем
Лач шкена ял вачын.

Авиемже легылден
Ял мучаш шумешке,
Лётчик эргыжым ончен
Йылт каен йоммешке.

... Я лиям адак моряк,
Каем теңыз валне.
Шуам эркын лишкырак,
Сер коеш умбалне.

Чеве́р кече шыргыжеш,
Вуд умбалне модын.

Да корабль шогалеш
Гавань деке толын.

... Теве постышто улам
Эл граница дене:
Умбак писын ончыштам
Ир тайга воктене.

Вот тораште йышт нушкеш,
Кӧ гын, кишке семын,
Чоян ончыко толеш,
Тайга дек лишемын.

Ваштареш лӱдде нушкам
Эркын тудын веке.
Йыштак шылын шогалам
Пӱнчӧ тӱнг воктеке.

Кас пычкемыш, нугыдем,
Койын йыр рӱмбалгыш.
Тушман перныш кидышкем,
Кондышым заставыш.

Йула чапле пашалан
Орден оныштемже,
Мыйым шокшын саламлат
Йолташ-шамычемже.

Шинчем тӱрлым шонкален,
Ончем урем веке.
Шонымем чыла шуктем
Мый кугу лиймеке.

Кертам лийын кеч кӧат:
Элын герой-лётчик,
Але чулым морякат,
Але пулемётчик.

Шӧртньӧ тылзе шып иеш
Ош куэр умбачын.
Шошо южшо пуалеш
Пеш шыман умбачын.

КОРНЫШТО.

Олам эртен лекмеке нурыш,
Мый кумыл нолтын йыр ончем.
Вет кудалам родной Шернурыш—
Шке шочмо кушмо мӧнгышкем.

Кенез кечат чодра Ұмбачын
Йолважым шарыш, нолтын кӱш.
Вудшат йырга кӱвар йымачын,
Кишан юж ден нера кож укш.

Ужар тӱсан кугу чодра гыч
Виян шӱшкен авто чыма.
Ош лентыла шуйнен тора гыч
Кӱан шоссе кия, шыма.

Эгерже, ший ока гай койын,
Чодра шенгек каен йомеш.
Эгер Ұмбалне шийын-тойын
Йолгалын кечыйол модеш.

Арка коклаште йылгыж кодыт
Яндар вудан лупс шырчажат.
Вырлянге-влак чонештыл модыт,
Коклан вуд сер лапкаш волат.

Кодеш эгер, лишеме нуржо,
Шурнат лӱшка чылт тенгызла.
Мардежше той уржа вач куржо,
Шуэш Токтай-Бемяк села.

Ужам тора гыч Тоски ялым—
Вашке шуам мый мӧнгышкем.

Палем: авай, чот йывырталын,
Налаш лектеш ваштарешем.

Могае ныжылгын тунамже
Шке поро мутшым ойлалеш.
Мӱнгем миен пурымек, авамже
Кузела шокшын вашлиеш.

Конден шында коя шыл шурым,
Устел тич турло чесымат.
Темен луктеш шоған муй пурым,
Шышталгын койшо муйжымат.

Да ко тырша мемнан верч кечын,
Пиалым ко конден мланна,
Тунам чылан ме тудын верчын,
Эн первый тостым нӱлталына.

Ужам тора гыч Тоски ялым,
Миен шуаш моткоч вашкем.
Палем: авай чот йывырталын,
Вуча вет мыйым мӱнгышкем.

ЭНЕЖ КҰМЫМ ШАРНАЛТЕН

Те шарнеда мо, ұдыр-шамыч,
Кузе ұмаште нур паша гыч
Толна тұшқан ме ик кастене
Төр куэран Кұрвел воктене.

Лайга мардеж ден кожганалын,
Садер вуй шогыш тарваналын.
Да мурышт йыр укш лонгаштат
Чечен ший йұкын кайыкшат.

Пеледышлаште леведалт
Йұр семын койын ызгыш мұкш.
Одар пұкшермым лывыртал,
Аршашла кечыш туто пұкш.

Шулен ончен сбрал чашкерым,
Кенеж саска ден темше верым,
Ме пурышна вондер коклашке,
Энеж йошкаргын кечымашке.

Энеж чот кұын, мом ойлаш,—
Йөршеш лиялын вұр падраш.
Пурлат—шула вик умшашет,
Эре шуэш поген коштмет.

Ме погышна рұмбалгымешке,
Кочна энежым шер теммешке,
Коштна ончен мотор садерым,
Кенеж саска ден темше верым.

Могай мотор мемнан чашкерже,
Кунаре уло саскажат!
Кузе тўзан шога садерже—
Тыгак кушкеш мемнан элжат.

* * *

Адак толеш чевер кенез,
Тугак лбзан кўэш энез,
Энежын кўмыжым шарнен,
Тендам адак уэш ужнем.

ШЫЖЕ ШУМЫМ УЖАМ

Кунам окна ончыл куэм оралга,
Кунам саска шумым пакчаште ужам,
Кунам пызлыгичке кечен тувырга,
Тунам, мотор шыже, толметым шижам.

Я писе мардежше ладра куэрлажын
Умбал той вургемжым рүзен кудашеш,
Йыргешке лышташым шарен сад коклашке,
Пеш пушкыдо шөртнө тōшакым вакшеш.

Оралгыше капшым кок вельш рүзалын,
Шога тошкем велне шопкер.
Йырваш шымаланен кўза пыл вузалын;
Юалгын чучеш шўргылан шыже эр.

Пыл дене авалте, ок кой кава тўржō,
Олма пушым луктын южшат пуалеш.
Выжга шыргыкталын кўшыч чинче йўржō,
Садшат йўр ден йўштыл арун мушкылтеш.

Кая эркын пылже ошемын умбаке;
Кечат шөртнө йолжым шара адакат.
Пушенге парча гыч коклан мланде ваке
Шырча-влак тўчалтыт мардеж ден лойгалт.

Вүргене окса гай йолген, чапле шыже,
Толат адак угыч мемнам пойдарен.
Вашке пытара колхознаже пашажым,
Колхозын амбарже темеш кинде ден.

Кунам окна ончыл куэм оралга,
Кунам саска шумым пакчаште ужам,
Кунам пызлыгичке кечен тувырга,
Тунам, мотор шыже, толметым шижам.

ШЫЖЕ

Кенез эртыш. Шыже кече шўлыкангын.
Мардеж южшо чарныдегыч чот пуа.
Лышташлаже йогат тутыш оралгалын,
Лачак кодын ужаргалше кож уа.
Эрта шем пыл вуй мучаште нугыдемын,
Кава тўржō под пундаш гай какарга.
Адак тебе йўштō йўр ден урем темын,
Лавран вўдшō тич ташлалын чот шорга.
Кенез мучко лийылдалше нур пашаште
Калык-шамыч кызыт мōнггыштынт канат.
Улан лийын—пашам сайын ыштыманште,
Тидлан лийын йывырта чон кеч кōнат.

ОКТАБРЬСКИЙ МУРО

Лушкӧ чот, кумда элнаже,
Чапле таче кечыжат.
Лекше боевой мурнаже
Сылне сем ден йыр йонгалт!

Аулна, олана гочын,
Чодра ден нур вач эрген,
Тый куан шӱмнажым почын,
Кай, мемнан мур, чонгештен!

Кай Москваш да пӧртын кошт тый:
Кремль валне соколла.
Кремль кечын лучшо дене
Мыланна айват¹ илаш.

Лушкӧ чот, кумда элнаже,
Чапле таче кечыжат.
Лекше боевой мурнаже
Сылне сем ден йыр йонгалт!

---

¹ Айват—сай

ОКТАБРЬ ПАЙРЕМ

Чевер кече дене
Пырля эр кынены,
Ме лекна тужваке,
Моткоч йывырген.

Ялт порсын түрлем гай
Коеш чыла велым,
Лүшка калык йүкшө,
Уремым темен.

Йырваш кажнын түсшым
Ужат шыргыжалшым,
Кенез мотор садыш
Первый лекмыла,

Йошкар знамя ден
Пеледыш аршашым
Түшка калык валне
Мардеж лойгыкта.

Меат шкенаң строй ден
Колонныш пуралын,
Пайрем урем вошт
Куанен эртена.

Пиал чапле маршым
Эң чот шергылталын,
Октябрь пайремыш
Чылан каена.

МЕ—ОКТЯБРЬЫН РОВЕСНИКШЕ-ВЛАК

Йыр волыш кастене шарлалын пычкемыш,
Каваште йулен чот йолгат шудыр-влак.
Ниялтыш кас южшо, пуалын йудвелыш,
Шыман шупшал шургым чевер удырла.

Первый ваш пален ме сентябрь кастене,
Ойлен, воштылалын, тунам шинчышна.
Ме коктын йолташла илаш чот келшалын,
Чот неггыдын, шокшын киднам кучышна.

Вара жапна эртыш пырля кажне кечын...
Кум ий гыч рабфакым тунемын лекна.
Мемнан корнынаже икгай ярымалтын:
Адак институтыш пырля ме толна.

Октябрьский бой—лач шочмо жапнаже,
Октябреш темеш мыланна колгок ий.
Октябрьын ровесникше-влак улына ме.
Поснак чот куаныде таче ок лий.

ТЕЛЕ

Оярен йыр каваже—ялт канде,
Мардеж йуштын йудвел гыч пуа.
Ош мыжерым леведын шем мланде,
Лач ужаргын шога кож уа.

Йоча-влак йук темен кугу ерым:
Теле кече—адак у куан!
Ече дене, я шинчын издериш,
Мунчалтат курык вачын тўшкан.

Кажнын шўмжѳ темен куанымашым
Таче толшо у теле вашеш.
Яндарештше, юалге эр южшым
Уло онг ден шўлаш ласка пеш.

Мунчалтат йывырген чот ружгалын,
Шўргыштат чеверген тарай гай.
Каныш кече эрта мемнан сылнын,
Кап-кылнаже кана моткоч сай.

ТЕЛЕ ТОЛЫН

Мамык портышым шарен,
Теле толын мемнан дек.
Чинче погыжым конден
Темыш ұшыкла воктен.

Сурт-оралте йыр пӧршан,
Пуйто лийын ош ӧршан.
Яндар лум гыч кечыйол
Йымыкта шинчам мочол.

Тайнен улык сад парча,
Йылт ший кудырла кеча.
Чинчылалт ладра укшер
Йылгыжеш, шонет шӱшер.

Лум умбач коклан куржеш.
Ниялтен йӱдвел мардеж,
Да ий кӱчшӧ ден йыштак
Шӱргым йӱштӧ чывышта.

А поранже, тӱргыктен,
Пургыж-влакым лынг ыштен.
Иян шинчын вӱд умбал,
Кия мучко йылгыжал.

Лум тӧшакшым овартен,
Курык-влакым ямдылен.
Шукертсек мемнам вучат
Чашкер, тайыл-шамычат.

Курык чапле, ий яндар;
Кече эр годсек ояр.
Лекса мунчалташ, модаш,
Тӱналына ме сай канаш!

У ИЙ ЁЛКА

Кумда залым сылнештен,
Турлалт чаплын, ёлкына!
Йырже темыныт лүшкен
Йоча-влак вуд толкынла.

Саша лийын ош меран,
Кок йол дене шога рын.
Миша лектын ныл йола,
Тошкыштеш ялт маскала.

Рывыж лийын Анушат,
Тольо шыргыжын, ужат.
Эчук ден Ким коктынат,
Улыт тале музыкант.

Теве пире ден маска
Куштат коктын пеш ласкан.
Моло-шамыч кид кучен,
Пордыт ёлка йыр мурен.

Тыштак йүштө кугыза
Пөлек-влакшым пуэда.
Йокмам тудо пайремлан
Конден шуко кажнылан.

Модыш лын—кунар күлеш,
Тамле кочкыш—утымеш.
Йоча-шамычат чылан
Йывыртеныт ёлкылан.

ШЕФЫШ НАЛМЕ ТАЛГЫДЕМ

Шефыш налме талгыдем
Йоратен ончен куштем,
Шкак пукшем-йуктем, шерам.
Тудым кажне кечын.
Яндар южышко луктам
Кас еда кудвечыш.
Толеш эркын, рокмалтен,
Теве мый декемже,
Тичмаш капшым модыктен,
Чучка талгыдемже.
Шога тудо ончылнем
Вуй нолтен, шинчалын.
Мыйже утыр куанем
Тудын вак ончалын.
Капше сылне, йытыра,
Тусшө—ялт аваже,
Ончыл йолжо—ош-шара,
Шем-йошкар—оржаже.
Да кок йолжо ден руэн,
Шуялта куш вуйжым.
Ару могоржым вучкен,
Ниялтем мый шуйжым:
— Сайын куш тый, талгыдем,
Утыр чулымештын.
Кажне кечын пенгыдем,
Эше чот сылнештын.
Да эше кушкам мыят,
Лийын тале, смелый.
Каена пырля meat,
Саклаш шочмо элым.

**АЛА ТЕНДАН КОКЛАШТЫДАТ
ТЫГАЙ ПЕТРУШ-ВЛАК УЛЕДАТ?**

Петрушна вакшыж гыч тегак
Мален кынеле пыкшерак,
Да шургыжым мушде содор
Омсаш чымалте тыр да тор.

Эрта урем ден брдыж ег.
Кугу возан имнят ноен,
Но вожылде улазе дек
Петруш кержалте воз шеиггек,

Да школ мартеак тыгела
Кержалт кая коршаигыла.
Улазе тудым огеш уж,
Чоян волен кодеш Петруш.

Монден шке йолжым эрыкташ,
Пура тунамак школ омсаш.
Лач коридор ден ваштареш
Учитель ошкылын толеш.

Петруш учительым „ужде“,
Шып эртыш здоровитлыде.
Урок тудлан кужун чучеш,
Ок турко колыштын шинчен:

Пуда ден партым коркала,
Я күзö дене лоткала.
Йыген парт ваке чернилам,
Ышта вет түрлö сүретлам.

А школ гыч лектын вел шуэш,
Петруш йўк ден урем темеш,
Қая вошт тўрштыл, кычкырлен,
Йолташыж-шамыч ден шурген.

Я рокым кышкылтеш ег вак,
Я возгала савар онгаш,
Тоям колта корак ўмбақ—
Ок перне чуч гына окнаш.

Петрушка мўнгышкў толеш,
Толеш паша гыч аважат.
Кечат куэр шенгак шылеш,
Лишеме эркын кас жапшат.

Петруш йыча кочкаш каслан,
Йодеш эше вет чай шолташ.
А шке ок полно аважлан
Кеч пўртыш пуымат пурташ.

Ончет Петрушкым—йылт ўрат:
Петруш могай кугу „тўра“:
Йол рудаиат шке ўрканен,
Шинча вет аважлан шуен.

Ноен аваже тугакшат,
Петруш ок шотло нимошат...
Ўрканыше межнеч йоча
Эртак ег улышым вуча.

Кастене, койкыш энертен,
Пурен возеш книгам кучен.
Темда вет эркын тамле омо...
Петрушын жап арамак йомо:

Моткоч ласкан мала йоча,
Электротул йўлен кеча.
Йудвоштак тудым волгалта,
Кунар энергий так пыта?

Петрушын вот сутка еда
Лиеш тыгае томаша.

Ох, тудын йылт уке тептер,
Лиям ыле кеч пионер?

Йоча-влак, кеч куштат ваш-ваш,
Теат тунгалза эскераш:
Ала тендан коклаштыдат
Тыгай Петруш-влак уледат?

КУМ СУР ПЫРЫС

Кум сур пырыс-влак шоненыт
Пучымыш шолташ.
Кум сур пырыс-влак каеныт
Пу руаш чодраш.

Да руэныт, эр туналын,
Кечыгут чылан.
Кадыр почыштым пўтыралын,
Пўртылныт каслан.

Кум сур пырыс-влак шоненыт
Кочкышым ышташ.
Кум сур пырыс-влак монденыт
Мўнгў пум кондаш.

Кайышт угычын чодрашке
Кум изак шоляк.
Вич комлям пыштен орвашке,
Пўртылыт адак.

Ик комляже кадыр, кўчык,
Весе—пундыш вож.
Кумытшо—комагше пўчкыш,
Кўргышт мучко рож.

Ик воз пуыштым ястарышт,
Мўнгышкышт конден.
Тунамак нумал ситарышт
Пўртыш ваче ден.

Пырыс-влак конгашышт олтышт,
Пучымыш шолеш.

Кумыж тич оптен лын волышт,
Кочкыч шер теммеш.

Кайышт легылден омсашке,
Турвыштым нулал.
Кузышт кушкылат коклашке
Пеш шыман кудал.

Шенгын пурышт пырыс-шамыч
Кок ога коклаш.
Возын шуыч, вик тунгалыч
Коргыктен малаш.

Ончена ме Ӧрканыдегыч
Айста чыланат.
Ала нуно помжалтдегыч
Кызытат малат...

АИСТ ДЕН ТУРНЯ

(Латвийский йомак гыч.)

Иленыт купышто шыпак
Икгай коштан оза-влак.
Аист илен ик вельште,
Турня илен вес вельште,
Иленыт нуно ваш ужде
Да икте-весым палыде.
Аист кечывалым ик гана
Турням вашлийын шып гына.
Вара шыматыл тыгела
Темлен шкаланже ватылан:
— Мом шкет илаш да ойгыраш?
Кулеш мыланна мужырагаш,
Ешан лийын, веселан илаш!
Турня чоян ойла тудлан:
— Эх, тыланет марлан каймешке,
Аистын ватыже лиймеш,
Илем шет лучо курымеш.
Пӧртем могае йонгата,
Шкежат улам пеш чатката.
А тый—нужна, шӱкшӱ суртет.
Уке, уке, ом лий ватет!
Нӧлталын вуйжым кӱшкӧ рын,
Турня шкет кодын шоналтен:
„Чылан илатыс мужырагын,
Кӱжгӱ маска да рывыжат,
Сур пире дене шоншыжат.
Шке шулдыржым кок век шара.
Но кӧ шкетак ила вара?
Коля мо , але сур комак?

Тыге илаш—йӧршеш йомак“...
Иырваш игече пеш чевӧр;
Мия Турня Аист дек эр:
— Тый сырышыч, Аист йолташ?
Вет нимолан уке сырышаш.
Но викшым... если тый налат?
Лиям сай ватет мый тылат!
— Мый ватым ом нал курымлан ...
Но удыр шуйым сакен уэш,
Ойгангын мӧнгӧ пӧртылеш.
Аист шонкалыш тӧрлымат:
— Лиеш гын, лийже ик мучаш,
Турня кертешыс кол кучаш,
Шолта пеш тамле шурьмат.
Толеш гын тудо марланак—
Ме илена уяк-мӧяк!
Аист уэшлан куп вес век
Чымалте писын Турня дек.
Но тиде ганаште адак
Нимо шотат ыш тол садак.
Эртен каяле ик арнят.
Уэш ойлаш кая Турня...
Тыге кунаре ий шуэн
Коштыт мӧнгеш да онеш.

ТИДЕ МЫЙЫН КНИГАМ ТЕНГЫЗ ДЕН МАЯК НЕРГЕН

В. Маяковский

Коштыт, нер ден вудым пучкын,
Пароход-влак тенгыз мучко.
Шыдырак мардеж пуалын,
Парусан пушлам покталыт.

Кас лиймеке, тыгак йудым
Каяш йосо тенгыз вуд дене.
Скала-шамычше кият,
Изи веле огыл—кугуат.

Кечывалым йыр корангын,
Серыш пуыт пыкшеракын.
Капитан бинокльым нале,
Но ыш полшо нигуваре.

Йосын чучо капитанлан —
Ок кой сер туржат тудлан.
Пордеш толкын вуд ден толын,
Кертеш корабль тушак йомын.

Волгыдын йула маяк,
Вигак йывыртыш моряк.
Лачак йудым ты гутлаш
Йошкар шинча койо раш.

Кумалта, уэш йомеш,
Угычын тул чукталтеш.

Тыште шып, те, судно-влак,
Ийын толза тышкыла!

Шторм, лўшкен, суднам лупша
Йылт винтан тошкалтышла.
Йуд лийшаш ден кажне касын.
Маяк дек толеш пашазе.

Кушыл верыште фонарь—
Волгалтеш йоршеш пожар.
Йыр коеш тенгызышкат,
Фонарь деч сай укеат.

Чылан ужын палышт манын,
Кеча тудо пордылдалын.
Паша сита пашазылан—
Шогылташ йудвошт тудлан,

Яндар тул лийже ман эртак
Тема уйым лампе тичак.
Посна шога эрыкталын
Кугемдалме яндам сайын.

Волгыдеш ужеш кеч кӧ—
Тыште лўдыкшӧ уке.
Пароход ден кораблят,
Чот шулештын удырат.

Толкын-влак, ида лупшкеде,
Ийше-шамыч бухта дене,
Уке вўд да толкынлаже,
Йоча-влак улыт пӧртлаште.

Мыйын книгам каласа:
— Рвезе-влак, маяк лийза!
Йудым кӧ каен ок сене,
Волгалтарыза тул дене.

Тылаңда вик каласаң:
Мо возалтын ты книгаш,
Сурет-шамычлан наброскым:
Ыштен тендан Маяковский.

ЙОШКАР УПШ НЕРГЕН ЙОМАК

В. Маяковский

Илен тўняште ик кадет,
Йошкар упшан улмаш садет.

Упш дечын молыжо кадетын
Нимо ыш лий йошкарге шкенжын.

Колеш кадет—революций ала кушто,
Упшыжо тунамак коеш тудын вуйышто.

Илышт нуно сайын—кадет да весат,
Кадетын ачаже, тыгак кочажат.

Икана кугу мардеж чот нолталтын,
Упшыжо кадетын йбршеш кушкедалтын.

Кодын шкеже шеме. Лачак тидым ужын,
Революций пире-влак руалтеныт тудым.

Пырын могай сутшо кажнылан раш пешак:
Куц кедыныт кадетым тувыр шокшыжгеак.

Йоча-влак, политикым кунам ыштеда,
Кадет нерген йомакым тунам шарныза!

ПЫЛ ЛАПЧЫК-ШАМЫЧ

В. Маяковский

Пыл лапчык-влак эртат каваште
Ныл лапчык улмаш чылаже:
Койын кумытшо—е. ла,
Нылымшыже верблюда.
Нунын дек ушна умбалне
Визымшыже корно валне.
Тор каваште да тудын дечын
Шаланат слон иге семын.
Мый ом пале, ойырлен мо кудымшат.
Лапчык-шамыч чыла налыч--шулыштат.
Кыша почешышт покталын вашкен,
Тул тусан жирафла кечыйол каен.

ТУЛ ИМНЕ

В. Маяковский

Эрге

кум шудӧ пачаш
ачажлан ойлалын:
— Кавалерист лиям, ачай,
имным пу-ян налын!
Мом кужун шонаш тыште?
Модыш
шуко
тендалан.

Мийышт нуно лавкышке
ныл йоланым налашлан.
Лавкыште

вашмут шоктен:
— Имне ужален пытен!
Но мастар
ыштен кертеш,

Имным
кеч могайым.
Могайрак тусан кӱлеш
тыланда тугайым!
Лекте мастер,
вот манеш:

— Мыланга
картон кӱлеш.
Капым, имне гайым, пале—
ыштыман
картоным налын!
Ошкылыт чылан тувек,

Кагаз лукмо фабрик дек.
 Пашазе
     нунын деч йодеш:
 — Кужгум мо,
                     вичкыжракым?—
 Манеш да
     кум листам луктеш,
 сай дечат сайракым.
 — Теве налза
                     клейжымат,
 Пижыкташ кӱлеш
                                     тудат!—
 Кӱ кудалыштын,
                     каласа
 ок лий орва деч посна.
 Столяр дек тунамак мийышт,
 столяр нуным сай вашлийын.
 Ыштен
     шуктыш
                     пеш вашке
 оравам
     мастарна шке.
 Орава лий,
     уке оржа.
 Имне лий,
     уке почшат.
 — Имне почым муаш кушто?
 — Шоткышто да сӱсна шушто!
 Келшыш сӱсна шун озаже:
 лийже ман сай имнынаже,
 шарым лыг пуэн почлан,
 кӱрмӱ шарым — оржалан.
 Шонышт —
     уке пудаштат.
 Пуда кӱлеш кеч куштат.
 Ачам конденыт
                     кудо век,
 пуда ыштыше апшат дек.
 Апшат рад лие. Да тудат,
 — Вот, — мане, —
                     сай деч

сай пуда!
 Ышташ шичмек,
                                 шонен шинчат,
 чыла мо ямде—
                                 пеш ончат.
 Ойлат чылан
                                 ик гай ружгал:
 — Картон ден шар изиш шагал!
 Имне тидын ден йоршеш
 Пеш шукшү, начар лиеш.
 — Муаш художникым,
                                 чиям,
 чиялтыже пун ден шинчам!—
 Художник дек
                                 куржеш виян,
 кавалеристна, ончал-ян.
 Тый, йолташ,
                                 кертат ыштен,
 имне пуным чиялтен?—
 — Кертам!—мане.
                                 Тудат луктеш:
 чия орам кучен кидеш.
 Ыштен шындынт
                                 имне капым,
 Паша умбаке кайыш чаплын.
 Компаний
                                 моло кечынат
 Ыш иле жапым эртаралын.
 Ышташ тунгале имньымат
 Сай деч сае материал дене.
 Чыланак пижыч
                                 руж пашашке,
 пучкедат картон лышташым.
 Шурат да
                                 клей дене норталыт,
 Имнын кучыжым ышталыт.
 Пудалкала пудам аяшат.
 Столяржат ыштен мошта:
 Пужарен орвам, ужат.
 Художник
                                 кисть ден чиялта,

имнылан шинчам ышл.
Могай сай лие
имныжат,—
я ончык
я шенгек пыжалт,
кеч кудаал,
кеч тѳрштыл ынде.
Шинчаже имнын йѳршын канде,
ѳрдыж велже сар-олма.
Сорлыкан да—
йолштыман,
сбруйым сылнын пыштыман.
Тупшо вак кѳзен шич-ян,
полшо тый Буденныйлан!

МАЙСКИЙ МУРО

В. Маяковский

Ужаргышт лышташ-влак—
Уке телат.
Каена ару верлашке
Мыят,
тыят,
меат.

Шке вургемжым сакален
Кошташ шошына.
Ме рвезын да веселитлен
Каена!

Каена!
Каена!

Ситца ден кагазыштат—
Чыла вере тул.
Йошка) флагламат
Нангаена!

Нангаена!
Нангаена!

Куанен уремна,
Шошым мушкылтын.
Отряд дене ошкылына
Меат,
тыят,
меат!

ТЕЛЕФОН

К. Чуковский

Йынгырталтыш мыйын телефон.

— Кõ кутыра?

— Слон.

— Кушеч?

— Верблюд деч.

— Мо кӯлеш тылат?

— Шоколад!

— Кõлан?

— Мыйын эргымлан!

— А шуко мо колташ?

— Да вич пуд чоло ситышаш,

Але куд пуд наре:

Тылеч коч кочкин ок пытаре:

Тудо эше мыйын изи!

А вара Крокодил

Звонитлен.

Да шинчавӯд йõре йодылден:

— Тый, поро лий, колышт,

Мыланем колто калошым—

Шканем, ватемлан да Тотошлан!

— Тылатше, шого-ян,

Мый кодшо арнян—

Кок мужырым колтышым,

Пеш сай калошым?

— Ах, тудым, кудым колтенат

Тый кодшо арняште,

Пытаренна токак кочкинат,

Да вучена, вучен она шукто,

Адак угыч, кунам колтыметым,
Кас кочкишлан колто
Дюжин чоло
У да тутло калошетым.
Вот звонитлышт Мераҥ иге-влак:
— Колтеда те перчаткым ала?
А вара звонитлыш Мартышка:
— Пожалуйста, колтыза книгам!
Тунамак Маскажат звонитла,
Да тўнгале шорташ кузела...
— Маска-влак, шортмыдам чарныза
Мо кўлеш тыланда, ойлыза?
Но тудо „му“ да „му“ вел тўнгале,
А молан, мо кўлеш—мый ом пале.
— Пожалуйста, сакыза трубкым!
А варажым звонитлыш Чарланге:
— Пожалуйста колтыза чўчалтыш эмым:
Ме ужавам чот кочкинна,
Да мемнан пеш коршта мўшкырна!
Вот тыгела аныртен
Кечывалым, я кастен:
Динь-ди-лень
Динь-ди-лень. Динь-ди-лень...
То Пучо зв нитла, то Олень.
Шанге кок ир каза-шамыч
Звонитлен муралталыч:
— Але ынде чынжымак,
Карусель йўлен чылтак?
— Ах: ир каза-влак, тендан
Каен огыл дыр ушда?—
Йўлен огыл карусель,
Лўнгалтышат тўрысак...
Теже кеч, ир каза-влак,
Лийза ыле шыпырак.
Вес арняште
И канаште, шичса веле
Кудал толын
Лўнгалтыш ден карусельыш!
Колыштде ир каза-шамыч
Тугакак чот лўшкен налыч:
— Але ынде чынжымак

Карусель йўлен чылтак?
— Эх окмак ир каза-влак...
А тенгече эрден трук
Кенгуру:
— Ала тиде Мойдодырын
Квартира?—
Кычкыральым мый сырен:
— Уке тиде весын квартира!
— А кушто Мойдодырже?
— Мый ом сене каласен...
Звонитле тудын номер ден
Шудō коло визыт ден!
Мый кум йўд малыде кодынам,
Ноенам.
Кулеш ыле малалташ,
Каналташ...
Возым веле—звонок.
— Кō кутыра?
— Носорог.
— Мо тугае?
— Томаша! Томаша!..
Содор куржын толза тышкак!
— Молан?
— Утарыза те. Муза шотым.
— Кōм? Мом?
— Бегемотым!
Мемнан Бегемот
Волен каен купыш...
— Волен каен купыш?
— Да.
— Ни тышкат, ни тушкат—
Огыда тол гын теат,
Вошт волен кая векат.
Да колен колта вот,
Бегемот!
— Йōра. Куржам. Мием!
Кертме семын мый полшем!
Ох, куштылгак огыл пашана улмаш,
Куп гыч Бегемотым шупшын лукташ!..

МУРО ДЕН ПАША

Иван Франко

Муро, улат сай йолташ кажнылан.
Ойго шўмлан тый денетше куан.
Кондышым мурыш мый курымлан
Шочмо пўртем гычын пўлекым чыла.

Мые шарнем: йочаж дене авай
Эркин мура, колыштам мый шыман.
Лачшым ты муро-влак ылыч пеш сай
Нужна йочалан да уда илышлан.

„Муро, авай, аваем,—сўрвалем,—
Ганнусь, Шумильц да Венок нергенат!“
„Эргым, сита! Кызытеш кошартем,
Але пеш шуко вуча пашамат!“

Ой, аваем! Шўгарыш жап шуде
Челе паша тыйым пыштыш улмаш,
Тыйын муретше адак шып лийде
Утыр тулан шўмыштемже ила.

Шуко гана вот тиде муржак,
Илыш пудраныме тургым жаплан,
Колтыш саламым ава семынак,
Вийым пуэн пеш уда корнылан.

—Луддымў, пенгыде лий!—манынат,—
Тые пан деч шочын отыл, чукай.
Мыйым шўгарыш темдалше паша
Тыйым айдемыш луктеш моло гай.

Чынак, шўмбел. Ойлыметым шарнем,
Тиде мут чын—ынде мый раш палем.
Мыйым паша чот илаш таратен,
Йоммо деч корным мылам ончыктен.

Почын паша курымаш тайнымат:
Тыште волшебный мур чапле памаш,
Калык пиалым туштен шойыштмат,
Да ты мландывал чудесат лийыч раш.

Муро ден паша—эн кугу вий улеш,
Тиде вий ден мый илем курымеш.
Ты вий шукта уныкам-влак декат...
Но вуй шўтлен, кузе мыйым тоят!

* * *

Иван Франко

Шинча коремыште сола,
Ўмбалныже тўтра шарла;
Селаште лач корем воктен
Апшатк до шкет шинчен.

А кудышто таптен апшат,—
Улмашын шокшо вет шўмжат.
А шке тапта да муралеш,
Чылам ты кудышко ўжеш:

„Пасу ден хата гыч чылан
Толза сай илыш тапташлан!
Толза те пич тўтырам сенен,
Волгалтме годым—эр эрден!“

Да нугыдем села валан
Тўтыра лойгалт коштеш кумдан.
Нур кумдыкеш шарлен йырваш,
Ен-влаклан корным петыраш.

Тўтыра авырен йол корнымат,
Мия апшат дек коштмашкат.
Кушакын кўртнў чеп олмеш
Яндар оружий тапталтеш.

Макс Мэйч дене пырля кусарыме.

ПҮРКЫТ ¹

Иван Франко

Кугу скала ўмбач, пыжашыж гыч кынелын,
Чонештыш пуркыт пыл ора коклашке нелын.
Тыгакак көргө гыч трук лектын шоньмаш
Вот савырна свет йыр, шынген күза каваш.
Да серып шулдыржым лупша пален куш шумым,
Йодеш: „А кушто чынже? кушто куго юмс?“
Мый шуым шудыр деке, мландываке воленам,
Кычальым чыным—шым му мые нигунам“.

А ок тарване тудо күшнө нигушкак,
Эн шучкын колшыла кержалтын илыш вак.
А пуйто тудо пудалалтын сур каваш,
Но ямде тудо камвозаш да вурым йоктараг.
Шижат тый тидым да лудмаш лектеш,
Вет ўмбалнетше пуркыт чонештен коштеш.
Вага шып тыйымак күшыч коштеш гынат.
Кужун мо кодын илашет эше тылат?

Тарваныш тудо. Да каваште шып эрта.
Пурымаш шуша гай илыш шуртым йышт куа.
Каваште я күза, вола мөнгеш-уэш,
Да пыл коклашке шылын чонештен йомеш.
Кузе шып годым калык шортмо йук шарла,
Тугакак йукшө шужымашым шиштара.
Пан шумыштө—лудмаш, уке тудлан утлаш.
А калык шортмо—мланде чытырналтым шиштар-
ымаш.

---

¹ Пуркыт—беркут.

Тый, пуркыт, поро отыл, ок шу тыйым ужмемат!
Осал да шучко шыде шум-кылан улат.
Йуат тый вурым да кущучын кугешнен,
Унардым-шамычым ончет эре сырен.
Ок шу ужмемже: тые кугыжа улат,
Да тый дечет лудеш чыла унардым янлыкат.
Вот мыын йылгыжеш пычал, кая пудешт,
Осал свинецым нангая пыл дек шумеш.
Мемнан дек толшо колымаш олмеш, тушман,
Тый шкэ колет; шуэш мемнан учат тунам.
Вет юмын суд гай огыл, а колышо капла
Мемнан пуля ден тые логалат судлан.
Пытаргыш отыл тый, мемнан пычалзе тужем ден,
Чылаштым пуркыт-влакым, ко ила ег кап вур ден,
Ко мланде валне пордын шучкатам шарен,
Ок утло пуля деч, пусть жап толеш лишем.
Капетшым ме чаманыдегыч чумална,
Да угыч весымат луаш ме каена!

*Макс Майн дене
пырля кусарыме.*

ТЮРЬМАШТЕ ШОНЫМАШ

Иван Франко

Ой, эр, мый эрак кынелам,
Кавашке тораш ончалам.
Каваже пелканде кристалл,
Шүмем ойго налын авал.
Каваже волгалтын йырваш
Онча кеч тюрьма пырдыжлаш,
Но пырдыж шемемын витен,—
Йоген шинчавудшö нортен.
Кава, умбалнемже молан
Пелед волгалтат тый кұшан?
Да каргыме камер йо кте
Молан тый саламым колтет?
Вет, йöсö, а тый куанет—
Вольнам мардеж ден тарватет,
Но пырдыжше мыйым темда,
Шугар гае пич, шучката.
Кием илышнек тыш тоялт.
Ончем кечыйол ден волгалт.
Яндар кечыжат окнаштем,—
Вүремже шолеш капыштем.
Молан чеп ден мыйым кылденыт?
Молан эрык деч коранденыт?
Да кө судитлен и молан?
Вет калык йöратыш, тудлан?
Чеплалтшым мый ұжым вольнаш
Да ұжым сай илыш ышташ,
Пуаш төр правам чылалан—
Лач тидым шотлат языклан.

ЙСЛТАШ-ШАМЫЧЛАН

Иван Франко

Поктат шкендан собраний гыч тендам
Законын гордый рыцарьышт кашак.
Каргат эше лумда ден пашадам
Карат: „Измена! О, осал паша!“
Тендам, сай пашадажым шояклен,
Шотлаш туналыт вет осал еглан.
Яндар ушаным шекш ден амыртен,
Йуктат отравитлен индыралтшылан.

Кондат вик судитлаш, тюрьмаш шындат.
Да тарватат тендажын ваштареш
И юмым, калыкым. Вигак нолтеш
Тендан вак нунын кидышт, мутыштат
Цыма шумдам кошар шу ден кереш.
Вара шонет: „Кузе тыге илаш!“
Лектеш шыдат пеш шучкын нунылан,
Изак-шоляк, тыге мо илыман?

Тыгела огыл! Илышт калыкла,
Тендам изиш кеч шотлышт шольылан.
Садлан вет те кредалаш кайышда,
Шоя вашеш те чын ден шогалда.
Кредалза! Чыгыза! Да тюрлыза
Те уло мланде корнымат чын ден.
Чара верлаш пусть шурно сбраса
Йыр отыла пеледыш уजारген!

УКРАИНА ОЙЛА

Иван Франко

Тый, эргым, мутым кышкылт шагалрак,
Шинчавудетым ит лук тынарак,
Кужун ит йыче илыш нергенат!
Тый кайшыч шкак вик корно ден,
Капетым шу вўрандыл удырен,—
Эше мом тые весым вученат?
Тый паленат чара, нужна улмем,
Но садак тый мыйын воктенем
Шонен шоget мылам тый служитлаш.
Но мые нимо дене ом керт тўлен,
А тидын верчын тый от керт сырен...
Мый йодым мо уке, пашаш олаш?
Молан обижатлалтше тый? Коклан
Тарванышт тыйын нергенет тўшкан:
„Украиным ок йbrate тиде ен!“
Шувал! Мый, эргым, вет палем сайракын
Чылаштым нине „патриот“ кашакым,
Карат тек фразым шулдо йўкышт ден.
Тыгак нужнан мо тўнгалат илаш?
Шыч тошт вўргене кокыр шолышташ,
Паша ден честнын киндым налынат...
Но тый ит мондо: аралалт тышак
Кодеш эн сае кумылет садак,
Тудо ок воч пырля колоткашкат.

ПАША МУРО

Акакий Церетели

Кукурузым ўдена ме,
Рўж мурен паша мурнажым;
Мондена ала тунам вел
Пиалдыме кресаньык улмынажым.

Шке пашанам веле огыл,
Енланат ышташ логалын:
Уло барин, меже тулык,
Беспризорный да пиалдыме.

Ўрдыж ден пошкудо-шамыч
Пуат только вуй воктене;
Да нўра чот шокшо мланде
Мемнан могыр пўжвўд дене.

Шке вийна ден поген налме
Киндына кая ен деке.
Тўнь на шужа ешнаже,
Кў ужеш тыгай лиймеке?

Еш шужен—пытат нўога-влак.
Шортын шып пукша азажым
Вате.—Кошкен чизе шўржў,
Магыра шужен йочаже.

Пуыш юмо барин гае
Дворяниным мыланнаже.
Пернышна туддек чылан ме
Йозак тўлышыжў, слугаже.

Да ярнет ушкалже дене
Индыралт лекмек туддечын.
Оза ок лий—огыт шотло,
Ялт пастухдым шорык семян.

Тунам кажне лийыт барин.
Куштырак вара пыдалше?
Иза-шольо, мурыза мурым,
Муро—ойгым мондыктарже.

Мыланна йфкым луктыт йбсын
Тайыл лап вер, курыклаже.
Неужели онча йфштын
Мемнан йбсынам утарце?

ТУДО КОЛЕН ОГЫЛ

М. Гафури

Кола гын южгунам пошкудына,
Тунам ме йодына ырына ден:
— Кё колён?
Уло тудын ешыже?
Да кё шугарыш тудым нангаен?
Кунам мемнам кода сай йолташна,
Тун колымыжат мланна вел шұлыкан..
Йолташым йомдармаш,
Кё ок лай курымлан,
Ойган чучеш лач танже-шамычлан.
Кунам вет кавара бай, я купец,—
Бай-влакын веле шинчавуд йога:
Кужгё мушкыран пелашыштым тоен,
Лач шортыт мугырен поян тўшка.
Да поян верч ойгыршыжат
Вич-куд ег веле улыжат.
Пашазе-шамыч да шемер-влакат
Тун верч огыт пу кок ырымат!
Кунам шемерын вет йолташыже кола,
Тунам гын,— миллионын ойгырымаш!
Пура вет ойго нунын шұмыш кўзыла.
Тидлан пример—Ильичын колымаш!
Вет тудым йомдармаш
Кудырчыла чытырыктен
Чыла шемерым мланде кумдыкеш!..
А южо-влак колат,—ий жап эрта,
Но шарнымаш йомеш пычкемышеш.
Мемнан кокла гыч южым шарнымашым
Ошман кыша гаяк жап петыра.

Вес ег нерген ойгат, — толеш кугем
Да образышт кўза кўш утларак!
Шындат шке тукум-влакышт
Памятникым нунылан,
Шумешышт нунын сай пашашт кодеш..
Тыге вот Ленин да ученийже
Илат шўмыштынаже курымеш!
Учений тиде нигōлан мланна
Чын корно вач огеш пу коранаш.
Оптен коден ту мудрый инженерла
Мемнан кайшашлык корным вик да раш
Тудо—колыдымо чап образец мланна.
Уке тылеч коч яндар, раш образшат!
Да мланде валне курым-курумеш
Кодеш вет тудын чапше, пашажат.
Мыланем чучеш—колен огыл Ильична!
Шонем мый—тудо кызытат ила,—
Виян да тале, бдительный, стальной,
Куатле, мудрый партий ден пырля!
Да!
Вет тудо жапым ужын ончылгоч!
Ме тудым утыр чот пагалена,—
Тушман—вет вий гыч лектын тудын ончылан!
Ильич ила! Ок коло нигунам!

ТАТАРСТАН

Ахмет Ерикеев

Татарстан, энэрлатше йогат
Да мурат шке моторышт нерген.
Шудыр-влак яндар тул ден йулат
Кандын койшо каваште йолген...

Кушто лийнэт тыгай энэр-влак?
Молан нуным шым уж нигунам?
Онгыштет сусыретым лачак
Ужым мый, о, родной мландына!

Мур ден темше тыгай энэрет—
Ожно лийын? Уке, нигунам!
Кочо шинчавудетым эре
Шуко ий, Татарстан, ужнам!

Волгалта кечыжат мландывак...
Разве ожно йолген мо тыге?
Тошкалнам сокыр гай брынрак,
Сокыр гай йомын коштым палде...

Шарналтеш ойгын тыйын ожсет—
Локтылалтше, йбсланше түсет.
Мурыштет шоктен йук орлыккан,
Кече шогыш йуд гае пустан.

Татарстан тунчыген орлыкеш,
Чын ден киндым кычал рокыштак!
Кок вуян драконла пычкешеш
Ишыш шыде монархий чотак.

Вудвалнат вуд налде иленат,
Мландыштат иленат мландыде.
Юж налде йөршын пич каенат,—
Йылт мондалтын мутет ойлыде...

Нимолан тунам тыйым шотленыт!
Сурт пият шоген шергын тлечет.
Колшо ег вак леведмым чиен тый,
Кычкырен киенат шугарыштет.

Ушандегыч тый тоймо лийнат
Тошкалт шичше лавраш илышнек,
Йошкар знамяжын музык йукшат
Кунам пурыш южла тый декет.

Тиде Ленин ден Сталин пырля
Возакеш тыге моштышт олтен,
Кудо шулыктыш ойгым чыла,
Кудо сплав гычын кердым таптен!

Шке родной мландына кумдыкеш
Олыкшат ужарга йыр топкан.
Шучко тоштым нангайышт йөршеш
Мур йукан ныл энерже чылан.

Палшыч тый: только чапын крдал,
Сенгышашын чын тунжб лиеш.
Крдалмаш гычын толын пиал,
Кидыштет пиалетше улеш.

Тый—оза завод ден пасулан,
Да ача тый—рвезет-влаккланат;
Весела паша ден илышнам
Кажне кечын уэмшым ужат.

Кайык тукум гай удыр-влакна
Каят кушно чымалтын эртен...
А вет ожно лудыт ыле нунат,
Имньымат вудаш шормыч кыл ден.

Кб илен палыде буквават,
Лудешкызыт ученый книгам,

Клеткыштат шып шинчен шушпыкна,
Мокта ынде укш лон гыч саднам!

— Сталин, Сталин!— мут-влак шергылтеш
Угыч шочшо, помжалтше элнан.
Ужара тўрат шўртньын коеш,—
Коммунизмышке кай, Татарстан!

Кечыйол гай кият корно-влак,
Кава гае лопка пасуна.
Да муралыт родной мландылан
Нылынек тич вўдан энгерна!

СОДЕРЖАНИЙ

Антонов Ивук (<i>биографический справка</i>)	3
Немдасе эр	5
Пеледше май	6
Майский марш	7
Шошо	8
Кировым шарнымаш	9
Поезд дене	11
Шошо муро	12
Испытаний кечын	13
Мыйын шонымем	14
Корнышто	16
Энгеж кумым шарналтен	18
Шыже шумым ужам	20
Шыже	21
Октябрьский муро	22
Октябрь пайрем	23
Ме—октябрьын ровесникше-влак	24
Теле	25
Теле толын	26
У ий ёлка	27
Шефыш налме талгыдем	28
Ала тендап коклаштыдат гыгай Петруш-влак уледат?	29
Кум сур пырыс	32
Аист деа турня	34

Кусарыме почеламут-шамыч

<i>В. Маяковский.</i> Тиде мыйын книгаг теңыз ден маяк нерген	36
Йошкар упш нерген йомак	38
" Пыл лапчык-шамыч	39
" Тул имне	40
" Майский муро	44
<i>К. Чуковский.</i> Телефон	45
<i>И. Франко.</i> Муро ден паша	48
" "Шинча коремыште сола"	50
" Пуркыт	51
" Тюрьмаште шонымаш	53
" Йолташ-шамычлан	54
" Украина ойла	55
<i>А. Церетели.</i> Паша муро	56
<i>М. Гафури.</i> Тудо колен огыл	58
<i>А. Ерикеев.</i> Татарстан	60